

Frælsa amerikanska pressan avdúkaði Watergate-gøluna

Tað eru 1761 dagblöð í USA. Tey eru partur av einum eyðkendum pressumynstri, sum bert umfatar lokalblöð. New York Times og Washington Post, sum hava ávíkavist 940.000 og 530.000 eintøk í upplagi hvønn dag, munnu vera tey best kendu blöðini úttan fyri landamark. Men teirra upplag er bert 9 pst. av tí samlaða blaðupplagnum í USA.

Hóast eyðkend fyri at vera lokalblöð, so eru tað summi av teimum amerikansku blöðunum, sum av og á gera seg galdandi, tá tey prenta stórtíðindi, ið viðkoma øllum landinum.

Tað besta dømið er sjálvandi avdúkingin í Washington Post av Watergate-gøluni.

Tað vóru teir báðir blaðmenninir, Bob Woodward og Carl Bernstein, sum ótroystiliga og stundum undir stórum politiskum trýsti avdúkaðu Watergate-gøluna, sum kostaði Richard Nixon, forseta, fyrst umdømið og síðani sætið í Hvítu Húsum.

Pulitzerheiðurslønina

Fyri avdúkingarnar finga blaðmenninir ta størstu blaðmannaviðurkenningina í USA, sum er Pulitzer-heiðurslønin.

Ein annar maður á Washing-

ton Post, David Broder, hevur frammanundan fingið Pulitzer-heiðurslønina. Hann er stjóri á teirri deildini, har sum Woodward og Bernstein arbeiddu.

— Rætt er tað, at talan var um eina stóra golu. Men Watergate váttaði samstundis eina áskoðan um, at tað var eitt frælst blað, sum avdúkaði gøluna. Hini blöðini fylgdu eftir, og saman við teimum eydnaðist at koma til botns í málinum og leggja kortini á bordið, sigur David Broder. Eisini hann kann vátta, at tað varð lagt eitt stórt trýst á Washington Post, tá tað kom fram, at blaðið arbeiddi við einum umfatandi máli.

— Hínvegin hendi tann broytingin, at tað undir avdúkingunum varð gjørligt at ringja til tey Hvítu Húsin og fáa greið svar upp á spurningar. Og tað var nakað nýtt, sigur David Broder.

Prentari

Prentsmiðjan á Heygsbreyt søkir eftir prentara skjótast gjørligt.

Telf. 14720

Framhald frá síðu 5

Samfelagsbroyting á demokratiskan hátt

Tá eg sigi á skilagóðan hátt, er tað tí, at vit, sum halda, at samfelagsbroytingin skal fara fram liðandi og á demokratiskan hátt, har fólkioð alt tekur undir, kunnu ikki loyva okkum at nýta so bonskliga framferð, at meir fer fyri skeyti enn vunnioð verður. So leingi vit liva í eini kapitalistiskari samfelagsskipan, er neyðugt við skipaðum viðurskiptum millum feløg arbeidarranna og feløg arbeidsgvarranna, og neyðugt at stríðið fer fram eftir skipaðum leikreglum. Hesi viðurskipti hava vit, og er tað av ómetaligum týðningi fyri land okkara.

Men, sum nevnt, tí í teirri fagligu arbeidarráðsluni og vit í teirri politisku mugu altíð vita, hvat endamálið er, og duga at seta út í kortið av nýggjum, hvørja ferð eitt stig er vunnioð, og hvørja ferð eitt mál er loyst, duga at leggja leiðini, so ágóðin úr stríðnum verður nýttur at gera samfelag okkara til eitt betri og rikari samfelag at liva í hjá tí einstaka.

Fakfelagsrørslan hevur sýnt búna framferð

Eftir minum tykki hevur føroyska fakfelagsrørslan hesi seinnu framburðsár, ja, ivaleyst síðan felagsskapstankin á fyrsta sinni festi røtur her, dugað at sýnt búna framferð.

Úrslitini hava kanska ikki altíð verið tey stóru, men er hetta heldur ikki lógioð, so viðbrekið vinnuliv okkara er, tá kreppur leika á úttan um okkum, og serliga tí vinnugrundarlagioð, vit skulu byggja á, ofta er so svikiligt, at ágóðin ella vøxturin í framleiðslu sjáldan er so stórur sum vanligt aðrastaðni, har teir hava ein framkomman idnað at lita á afturat. Kanska hava vit og tí heldur ikki altíð dugað nóg væl at lagt arbeidsgvarunum lag á, so meiri spurdur burtúr, men sjálvt um vit høvdu dugað, høvdu vit ikki altíð styrki at sleppa uppi part.

Tá eg segði, at fakfelagsrørslan mangan hevði sýnt búna framferð, hugsaði eg kanska fyrst og fremst um ta stoðu, sum tók seg upp fyri 1 1/2 ári síðani, har heimurin sigldi inn í eina veruliga kreppu av tí slagnum, sum altíð vilja vera undir eini kapitalistiskari veraldarskipan. Vit vistu tá, at øll máttu vit spenna okkum fyri, skuldu ikki vera noydd at repa so mikið, at økt var um arbeidsløysið, soleiðis at vit aftur máttu repa og harvið økt meiri um arbeidsløysið, intill vit at enda veruliga høvdu somu kreppu sum flestu lond í Vesturheiminum.

Vit sluppu nøkurlunda burtúr, hóast sárini, eftir sita, eru greiflig, og hóast tað,

sum nú er til at standa imóti við, er munandi minni. Men fakfelagsrørslan var við síni handfaring av spurninginum í fjor við til at tryggja sær sjálvari, at ikki bleiv økt um arbeidsløysið, og er jú eitt av høvuðsmálum hennara at vera við til at skapa arbeiði fyri allar hendur her á landi.

Sýndu tit afturhald ta ferðina, mugu so mikið stóri stig takast eina aðru ferð, tí stig fram imóti málinum mugu takast á hvørjum sinni.

Hvat er so málið, spyr onkur.

Jú, tað er tvíþýtt, eitt við internationalum sikti og eitt við broyting av okkara samfelag í sær.

Eitt javnari og rættvísari býti

International at vera við til at leggja tað sandskorn, vit eiga, til at taka burtur tann stríðsvanda, sum í mong ár hevur lamt niður álit og áráði, at vera við til at taka ábyrgd av øllum mannalivum og á alheimsgrund virka fyri javnari býti av vælfæðingini og einum rættvísari býti av búskaparligu orkukeldunum, teirri samlaðu figgjarkorku, heimurin eigur, eitt elheims figgjartiligt samarbeiði og planokonomi. Her verður rodd okkara av náttúrligum grundum veik, ja, so veik, at hon valla hoyrist.

Men við at skapa egna samfelag okkara um til eitt betri samfelag, har sonnu livsvirðini eru högtmett, so vit kunnu gerast fryidømi annara, tá hava vit vunnioð okkum sjálvum meiri, samstundis sum vit eiga nakað at lata øðrum.

Okkum tørvar enn á figgjartiliga ókinum medavgerðarætt hjá øllum teim, sum virka í eini fyrirøku, soleiðis at teirra virkna og ábyrgdar-kenda medvirkan kann loysa út nýggja skapandi kraft. Vit mugu finna nýggjar leiðir at rokka hesum.

Vit skulu hava ikki bert ágóðabýti og arbeidsbýti, men eisini býti av tí, vit hvørt sær kunnu ríka okkum sjálvi við kensluliga og persónliga.

Inntøkujavning, stytri arbeidstíð og dagpeningatrygd

Vit skulu hava stóri inntøkujavning, úttan tað kortini er neyðugt, at øll hava somu løn. Menniskjan sjáld skal setast aftur í miðdepul-in, og kapitalúrin skal tæna arbeidinum sjálvum og ikki bert einstaklinginum, tað framleidda, vøran ella tólið sjálvum livinum, og vit skulu gera okkum greitt, at spjæð-ing ikki verður, men saman-hald um hetta.

Segði í áðni, at føroyingar høvdu skapt sær eitt gott samfelag, men framhaldandi má virkast fyri:

Stytting av arbeidstíðini úttan lønarmiss, dagpeninga-trygd undir sjúku, trygd, tá

arbeidsløysi ger vart við seg, hampiligum bústaðarviður-skiftum, so eisini fólk við lágari løn hava ráð til ibúð, einum javnari skattabýti og mongum, mongum øðrum. Men fyrst og fremst virka fyri eini mentalitetsbroyting, eini hugsjónarligari broyting, so hin einstaki verður virður sambært persónligar eiginleikar, heldur enn at hann er mettur eftir ávirkanini, pen-ingur hansara gevur.

Vandin við afturhaldsflokkunum

Lat meg at enda nerta við eitt mál, sum liggur mærliga hjarta, og er tað vandin, sum tikið hevur seg upp í grannalondum okkara, fyri at samfelagssolidariteturin skal hvørva. Tað er uppi í tíðini ein sajalvdráttarandi, sum höttir við at skræða niður alt tað, sum felagsskapir hava bygt igjøgnum mannsaldrar. Vit siggja í tí landi, vit hava neyvastu samvinnu við, heilar politiskar flokkar taka seg upp, uppá eina agitátion imóti at lata til tær felags-uppgávur, sum eithvørt samfelag hevur skyldu at rokja. Ein rørsla imóti at lata til sosiala trygd, ein rørsla imóti at lata til útbúgv-ing, ein rørsla, sum præðikar, at hvør skal hava rætt til at draga til sín úttan at hugsa um, hvønn tað gongur út yvir. Ein rørsla, sum tverri eisini hjá løntakarastættin-um hevur fingið ávísu undir-tøku.

Lat okkum í fagligu og politisku arbeidarráðsluni framvegis ganga á odda fyri frælsi til hin einstaka, men við skyldum hvør mótvægis øðrum og skyldum til at lata til felagshúsarhaldið. Lat okkum sýna samfelagssinni og hava sum høvuðsuppgávu at virka fyri, at fleiri og fleiri liva eitt rikari liv, hóast tað kostar okkum hvør sær partar av tí, vit halda er okkara lutur av tí, vit hava verið við til at framleiða.

Vit kunnu vera misnógð um, at byrðarnar eru ójavnar byttar, men so er at rætta hetta heldur enn at sáa meiri misnógð og taka egnan soli-daritet burtur úr heildini.

Lat okkum vera samd um ikki at lata henda sajalvdráttaranda vinna her hjá okkum, tí tá verja vit okkara sam-felag og okkara land, sum vit jú øll eru góð við og glað um at vera partar av.

Lat okkum minnast orðini hjá Viggo Kampmann, fyr-verandi forsætisráðharrar:

»Aldri at gloyma, at óan-sað hvussu gott tað gongur, og hvussu stór ókingin er í búskapi okkara, vilja altíð bólkar vera í okkara sam-felag, sum ikki orka at fylgja við, og tað vilja vera menn-iskju her heima og úti í stóru verð, sum hava uppiborið solidaritet og hjálp frá okk-um.

Tað eru korini hjá teimum, sum til einahvørja tíð eru ringast fyri, sum sigi frá, hvussu langt vit rukku.»